EHDOTUS VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI VALTIONAVUSTUKSEN MYÖNTÄMISESTÄ SUOMEN ILMASTOPANEELIN TEHTÄVIEN TÄYTTÄMISEKSI

1 Tausta

Asetuksen tarkoituksena on tarkentaa avustusmenettelyä Suomen ilmastopaneelin tehtävien täyttämiseksi. Asetus annetaan valtionavustuslain (688/2001) 8 §:n nojalla.

Ilmastopaneeli on perustettu ilmastopolitiikan suunnittelun ja sitä koskevan päätöksenteon tueksi ja sen tehtävänä ilmastolain (609/2015) 16 §:n mukaan on ilmastopolitiikan suunnittelua ja seurantaa varten koostaa ja eritellä tieteellistä tietoa ilmastonmuutoksen hillitsemisestä ja siihen sopeutumisesta. Paneeli voi suorittaa myös muita ilmastonmuutosta koskevan tietopohjan tuottamista koskevia tehtäviä. Paneeli laatii itse oman toimintaohjelmansa kullekin kaudelle ja toteuttaa riippumattomasti ilmastopolitiikkaan liittyviä tutkimus- ja selvityshankkeita paneelin toimintaa varten osoitetun määrärahan puitteissa.

Avustusten myöntämiseen sovelletaan yleislakina valtionavustuslakia, jonka 8 §:n nojalla voidaan antaa tarkempia säännöksiä lain soveltamisalaan kuuluvan valtionavustuksen talousarvion mukaisesta myöntämisestä, maksamisesta ja käytöstä.

2 Sääntelytarve

Paneelin hankkeiden osalta on siirrytty vuonna 2020 avustus- ja rahoituspäätöspohjaiseen menettelyyn. Muutos edellyttää asetuksenantoa valtionavustuslain 8 §:n nojalla. Asetuksella säädettäisiin tarkemmin avustuksen soveltamisalasta, avustuksen hakemisesta, valtionapuviranomaisesta ja tarkoituksesta. Tavoitteena on selkeyttää ja rajata avustusmenettelyä ilmastopaneelin tehtävien täyttämisen varmistamiseksi.

3 Yksityiskohtaiset perustelut

1 § Soveltamisala

Avustusta voitaisiin myöntää valtion talousarvion enimmäismäärien puitteissa ympäristöministeriön määrärahoista. Asetuksessa säädettäisiin valtionavustuksen talousarvion mukaisista edellytyksistä ja tarkoituksesta. Valtionavustukseen sovellettaisiin lisäksi valtionavustuslakia.

2 § Valtionapuviranomainen

Tämän asetuksen mukaisia toimintavaltuuksia käyttävänä valtionapuviranomaisena toimisi ympäristöministeriö. Ympäristöministeriö päättää avustuksen myöntämisestä ja hoitaa siihen liittyvät tehtävät.

3 § Valtionavustuksen tarkoitus

Valtionavustusta myönnettäisiin Suomen ilmastopaneelin tehtävien täyttämiseksi. Ilmastolain 16 §:n mukaan ilmastopaneelin tehtävänä on koostaa ja eritellä tieteellis-

tä tietoa ilmastonmuutoksen hillitsemisestä ja siihen sopeutumisesta ilmastopolitiikan suunnittelua ja seurantaa varten. Ilmastopaneeli voi suorittaa myös muita ilmastonmuutosta koskevan tietopohjan tuottamista koskevia tehtäviä.

Asetuksessa säädettäisiin, että avustusta ei voi käyttää muihin tarkoituksiin.

4 § Valtionavustuksen hakeminen

Valtionavustusta haettaisiin valtioapuviranomaisena toimivalta ministeriöltä ministeriön erikseen ilmoittamalla tavalla ja ilmoittamana ajankohtana. Haku järjestettäisiin enintään kaksi kertaa vuodessa hallinnollisen taakan kohtuullistamiseksi.

Asetuksessa säädettäisiin, että valtion virastot ja tutkimuslaitokset eivät voi hakea avustusta asetuksen nojalla. Tämän johdosta esimerkiksi Suomen ympäristökeskus (SYKE) tai Luonnonvarakeskus (LUKE) eivät voi hakea avustusta. Tämän lisäksi otettaisiin tarkemmin huomioon se, mitä valtionavustuslaissa (688/2001) säädetään.

Valtionavustuslain esitöissä (HE 63/2001 vp. s. 44) todetaan, että valtionavustuslain 8 §:n nojalla on mahdollista antaa tarkempia säännöksiä valtionavustuksen saajista. Koska valtionavustuksen tarkoitus on varmistaa ilmastopaneelin tehtävien täyttäminen, on tarkoituksenmukaista rajata hakijajoukko siten, että hakukelpoisia ovat ainoastaan ilmastopaneelin jäsenet. Valtionavustuksen rajaaminen ilmastopaneelin jäseniin ei tosiasiallisesti tarkoita sitä, että vain ilmastopaneelin jäsenet taustaorganisaatioineen voivat tuottaa tietoa ilmastopaneelille. Tiedon tuottamiseen voidaan käyttää kolmatta osapuolta esimerkiksi tilanteessa, jossa ilmastopaneelin jäsenellä ei ole tarvittavaa osaamista avustuksen kohteena olevan tiedon tuottamiseen. Tällaisessa tilanteessa ilmastopaneelissa toimiva avustuksensaaja muun muassa valvoo avustuksen käyttöä valtionavustuslain 7 §:n mukaisesti.

Valtionavustusta hakiessaan jäsenellä on oltava yhteisymmärrys taustaorganisaationsa kanssa avustuksen hakemisesta. Taustaorganisaatiolla tarkoitetaan sitä yliopistoa tai korkeakoulua, jossa Suomen ilmastopaneelin jäsen kulloinkin toimii. Yhteisymmärryksellä tarkoitetaan sitä, että taustaorganisaatio, jossa jäsen kulloinkin toimii, on antanut sitoumuksensa valtionavustuksen hakemiseen. Ilmastopaneelin jäsen ei ilman taustaorganisaatiotaan ole hakukelpoinen.

Ilmastopaneelin jäsenet nimetään taustaorganisaatioiden esityksestä. Avustusta saaneen ilmastopaneelin jäsenen paneelille tekemä tutkimustyö toteutetaan pääsääntöisesti siinä yliopistossa tai korkeakoulussa, jossa ilmastopaneelin jäsen toimii. Kun avustus on myönnetty, taustaorganisaatio vastaa lähtökohtaisesti tutkimustyön yleishallinnoinnista (mm. tarvittava rekrytointi ja avustuksen avustusehtojen noudattaminen). Yhteisymmärrystä edellytetään, jotta vältyttäisiin tilanteilta, joissa ilmastopaneelin jäsenet voivat hakea avustusta yksityishenkilöinä. Yhteisymmärryksestä huolimatta Suomen ilmastopaneelin jäsenet toimivat paneelin jäseninä riippumattomasti suhteessa omiin taustaorganisaatioihinsa.

5 § Voimaantulo

Pykälässä säädettäisiin asetuksen voimaantuloajankohdasta, jonka on tarkoitus olla 15.10.2020.

4 Asetuksen tavoite ja vaikutukset

Tavoitteena on selkeyttää ja rajata avustusmenettelyä ilmastopaneelin tehtävien täyttämisen varmistamiseksi.

Asetuksella on vaikutuksia viranomaisten toimintaan. Asetus yksinkertaistaa hakumenettelyä ja vähentää valtionapuviranomaisen hallinnollista taakkaa. Tarkentamalla valtionavustuksen myöntämisen edellytyksiä asetus vahvistaa lisäksi hallinnon avoimuutta.

Asetuksella ei arvioida olevan muita taloudellisia-, yhteiskunnallisia tai ympäristövaikutuksia. Asetuksella myönnettäviä avustuksia myönnettäisiin valtion talousarvion puitteissa, joten sillä ei olisi välittömiä vaikutuksia valtion talousarvioon.

5 Asian valmistelu

Asetusluonnos on valmisteltu ympäristöministeriössä virkatyönä kevään 2020 aikana.

Asetusluonnos oli lausuntokierroksella 9.7.–9.8.2020. Lausuntoja saatiin seitsemän kappaletta.

Yhtä lausunnonantajaa lukuun ottamatta kaikki lausunnonantajat kannattivat siirtymistä avustuspohjaiseen menettelyyn Suomen ilmastopaneelin tehtävien täyttämiseksi. Useat lausunnonantajat pitivät tärkeänä sitä, että asetus selkeyttää nykytilaa ja vahvistaa läpinäkyvyyttä.

Lausuntojen pohjalta perustelumuistiosta sekä asetuksesta on poistettu viittaukset lakiin valtion talousarviosta (423/1988) ja lainaus ilmastolain (609/2015) 16 §:stä.

Lausuntojen perusteella on lisätty asetuksen 4 §:ään määritelmä Suomen ilmastopaneelin jäsenen ja taustaorganisaation välisestä yhteisymmärryksestä. Perustelumuistioon on lausuntojen pohjalta tarkennettu ilmastopaneelin jäsenten ja taustaorganisaation välistä suhdetta ja hakukelpoisuuden perusteita.

Lausunnoissa nousi esille, että Suomen ilmastopaneelin oikeudellista asemaa ja tehtäviä olisi syytä tarkentaa lain tasolla. Lausunnoissa esille nostettuja huomioita tarkastellaan ilmastolain uudistuksen yhteydessä.

6 Laintarkastus

Asetusta ei ole tarkastettu oikeusministeriön laintarkastuksessa, koska asia on yleiseltä merkitykseltään vähäinen.

7 Asetuksen voimaantulo

Asetus ehdotetaan tulemaan voimaan 15.10.2020.